

Preek 07 augustus2016

Gemeente van de Levende,

Eerlijk gezegd denk ik dat we het verhaal van vanmorgen pas echt verstaan als we zonder vooringenomenheid luisteren. Hebben Korach, Datan en Abiram niet minstens zo veel... of misschien nog wel meer gelijk dan Mozes? Als we zó open durven luisteren dan kan het verhaal ééns te meer gaan spreken. Zullen we het eens proberen?

Om te beginnen spreekt Korach, de Leviet (tot Mozes, maar ook tot ons): 'Mozes, je matigt je veel te veel aan. Alle leden van de gemeenschap zijn heilig, en de HEER is in hun midden. Wat geeft jou het recht om je boven de gemeenschap van de HEER te verheffen?' (Num 16, 3 – letterlijk!).

En zegt Korach dit niet eigenlijk héél mooi? Heel vroom ook? Alle mensen zijn voor God gelijk. Voor God is niet één mens meer of minder dan een ander mens. God kent geen klassenmaatschappij.

En als God niet aan klassen doet... dan hebben wij mensen ook *geen* recht om aan hoog en laag te doen. Geloven in deze God betekent dat ik niet langer geloven kan in een Elite die het voor het zeggen zou hebben. Laat staan in een 'Onderkant' die zich dat maar moet laten welgevalen. Als voor *God* alle mensen gelijk zijn, dan zijn ze ook gelijk.

Wees eens eerlijk, gemeente – klinken deze woorden van Korach niet heel erg mooi? Verleidelijk? Overtuigend? Sterker nog – Korach heeft het niet eens allemaal zelf bedacht. Het is gewoon Mozes zelf die hij citeert. Mozes zelf had verteld dat Israël voor God een 'koninkrijk van priesters' zou zijn. En neemt in feite Korach deze belofte – alle mensen zijn gelijk, *alle Menschen werden Brüder* – niet gewoon serieus – terwijl juist Mozes, door zich leider te noemen, zijn eigen visioen in de praktijk aan zijn laars lapt. Door zo zeer de leiding te nemen, Mozes, sta jij nu zelf de vrijheid in de weg die je ooit zelf aan ons hebt beloofd...

En, gemeente, klinkt het niet mooi wat Korach hier zegt? De macht aan het volk. *Power to the people*. Iets meer vertaald naar onze tijd – ik formuleer het nu bewust wat provocerend...: Waar halen ze in Den Haag en London, en zéker daar in Brussel, überhaupt het recht vandaan om ze zeggen wat wij wel of niet mogen doen? We weten toch zeker zélf wel wat goed is voor ons? En in ieder geval weten we dat zelf mínstens zo goed als die lui daarboven... toch?

Oei – hoe herkenbaar!!!! *En hoe ingewikkeld wordt het daarmee. Maar het wordt nog veel ingewikkelder... Want...*

Vervolgens melden de Rubenieten Datan en Abiram zich voor de camera: Wat is er eigenlijk terecht gekomen van alles wat Mozes ons beloofd had? Vroeger hadden we tenminste nog gewoon goed te eten. Maar nu sterven we in de woestijn. Van al die mooie beloftes waarmee Mozes ons heeft verleid is uiteindelijk níets terecht gekomen! Akkers zouden we krijgen – waar dan? Wijngaarden – waar dan? Je denkt

toch niet dat je weldenkende mensen als wij nog langer een rad voor de ogen kunnen draaien? We gaan niet met je verder, Mozes. (*Staat er nl. letterlijk – ipv wij komen niet [NBV]*)

En, toegegeven, weer klinkt het overtuigend: Het was een mooi ideaal, Mozes, dat je ons ooit hebt voorgespiegeld – zo zeggen Datan en Abiram. Maar je weet net zo goed als wij dat het té mooi is. Vrijheid voor iedereen, welvaart voor iedereen, gelijke kansen voor iedereen... wie wil dat niet? Maar jij weet net als wij dat dat in de praktijk niet kan. En dienen uiteindelijk jouw mooie woorden niet vooral om jouw positie te rechtvaardigen? Maar het ideaal klopt niet. En daarmee jouw positie ook niet. Je kunt ons nog meer vertellen, maar wij gaan niet met jou verder^[1].

Grote idealen hebben in de geschiedenis al veel te veel schade aangericht. Bewaar ze liever voor de binnenkamer. Maar in de praktijk van leven en samenleven moeten we toch vooral pragmatisch handelen. Wij blijven hier, en maken er gewoon het beste van. En weer vraagt Numeri ons: hebben Datan en Abiram niet heel veel gelijk? Is het niet gewoon waar, dat we in de politiek ook van vandaag, juist van vandaag, vooral geholpen zijn met nuchterheid? Dat al veel te vaak mensen geofferd zijn aan veel te mooie idealen? En dat dat nu weer gebeurt.

Dat hele ideaal van een verenigd Europa, een sociaal Europa... is ook dat niet veel te mooi om waar te zijn? En zijn we er in de praktijk van ons leven werkelijk beter van geworden, of juist slechter? – Hoe veel zekerheden van vroeger zijn we onderweg niet verloren? En, nóg iets meer provocerend: Zijn uiteindelijk al die mooie woorden niet vooral een alibi om een kleine elite op het pluuche te houden?

Oei, alweer: hoe herkenbaar. En inderdaad, zeg maar eens dat Datan en Abiram óngelijk hebben – ook anno 2016...

Tja, in het Numeri-verhaal is dit het moment dat God ingrijpt... Wij zijn daar vanmorgen wijselijk gestopt met lezen – *maar het vervolg hebben we in samenvatting gezongen*. De beelden die voor dit bijna-laatste oordeel gebruikt worden – een opensplijtende aarde, vuur uit de hemel, de pest die rondwaart... dat zijn beelden die hedendaagse lezers té hevig vinden. (Wij zijn zo veel beschaafder, vinden we. Wij doden immers met drones, via de enter-knop van onze pc). Het Godsbeeld van een zo hard straffende God is vaak niet meer het ónze... Maar als deze beelden u storen, probeer er toch doorheen te zien, tenminste voor even.

Want deze hevige beelden onderstrepen wel de ernst van de situatie: Hier is een samenleving bezig helemaal dood te lopen... zo wil het boek Numeri vertellen. Als vragen als die van Korach en Datan en Abiram zó hevig leven in een samenleving, dan verkeert zo'n samenleving in een ongekende crisis. Dan zit het in die samenleving heel diep fout... En dan gáát het ook fout.

Wat er fout zit... Kijk... Korach – met álle goede argumenten die hij inbrengt, met alle gelijk dat hij heeft (!) – stelt het leiderschap in de samenleving ter discussie. Maar zonder leiding... iets genuanceerder gezegd: zónder beleid, houdt de samenleving op samenleving te zijn. Zonder beleid is er geen gezamenlijke weg mogelijk. Zonder beleid blijven de grote vragen van vandaag onbeantwoord. En is er geen weg naar morgen...

En Datan en Abiram – met álle goede argumenten die zij inbrengen, met het grote gelijk dat zij hebben – stellen het visioen ter discussie. Maar zonder visioen... iets genuanceerder gezegd: zónder iets van een gedeelde visie ook geen samenleving. Zonder visie is er voor een samenleving geen weg van vandaag naar morgen. Of, zoals de Spreukendichter zegt: Zonder visioen verwildert het volk.

En dat is dus de crisis die Numeri ontmaskert: Als het beleid en het visioen uit een samenleving verdwijnen houdt die samenleving op samenleving te zijn. Herkenbaar? Vandaag? Ik vrees van wel...

...Is er een weg uit dit enorme dilemma dat Numeri ontmaskert? Dit dilemma dat zó herkenbaar is in onze tijd. Er is zó veel dat pleit tegen leiderschap, tegen beleid, tegen visioen, tegen visie. De weerstand tegen zowel leiderschap als visioen is anno nu zó groot. We zijn er als samenleving zo op stuk gelopen. Velen zijn er zo gefrustreerd door geraakt... door dat leiderschap, door dat visioen... En tegelijk... we kunnen niet zonder. En is er dan een uitweg...

... Mozes, weet jij een uitweg?

Het mooie is... Mozes geeft het állemaal toe. Zeker, het is een hard verhaal. Maar eigenlijk gaat Mozes niet of nauwelijks tégen de 'opstandelingen' in. Door de weg te kiezen voor nog méér leiderschap... nóg meer visioen. Ofwel voor de dictatuur – voor de waarheid in pacht.

Wat doet Mozes wel?

Door de hardheid van het verhaal zou het je bijna ontgaan. Maar Mozes gaat – zoals vaker in het boek Numeri, in momenten van spanning - door de knieën. Hij buigt zich ter aarde. Twee maal hoorden we dat, in het gedeelte dat we lazen. Hadden we ook het meer gruwelijke gedeelte gelezen, dan waren we ook de derde keer tegengekomen. Drie maal buigt Mozes zich ter aarde. Mozes gaat in gebed. Mozes zoekt het gesprek, de dialoog – met God – met het geheimenis dat we 'god' noemen.

Dat is ander leiderschap! Leiderschap dat weet dat de samenleving leiding nodig heeft... en dat de samenleving een visioen nodig heeft. Maar tegelijk Leiderschap dat niet de waarheid in zelf pacht heeft. En dat dat van zichzelf weet. Bescheiden leiderschap... Ontvankelijk leiderschap - dat leeft van de Waarheid die je hoogstens gaandeweg ontdekken kunt. Samen ontdekken kunt.

Ofwel, het ware leiderschap is leiderschap dat te midden van de grote waarheden de discussie open houdt... het gesprek juist gaande houdt... beter: de dialoog gaande houdt. Omdat hoogstens in zo'n open dialoog het antwoord – het antwoord van samen, het antwoord vóór samen – *ont-dekt* kan worden. Ook als het 52% tegen 48% is... juist dan... juist dan ben je er als samenleving helemaal niet. Maar zal je eens te meer de dialoog moeten zoeken met elkaar. En waarachtig leiderschap schept daar ruimte voor.

Mozes wordt door het boek Numeri 'bescheiden' genoemd. 'Zéér bescheiden' zelfs. "Niemand op de hele wereld was zo bescheiden als hij", zo schrijft Numeri. Martin Buber schrijft ergens dat de kracht van Mozes' leiderschap is, dat hij zich láát leiden. Dáárom gaat hij, juist in deze diepe crisis, op de knieën. Tot driemaal toe. Omdat Hij wacht op antwoord dat hij uit zichzelf niet heeft.

Daar op zijn knieën zie je hem bidden: "Ik wacht op de komst van één die sterker is dan. En daar op zijn knieën zie je hem ineens in gesprek... met die éne die sterker is dan hij... over de weg die hij moest gaan.

Vanuit die openheid wordt dan een uitweg geboren – al is die uitweg uiterst kwetsbaar. Zo kwetsbaar als tere amandelbloesem...

De weg die Mozes wijst is de weg van eindeloos open dialoog.

In zo'n gesprek staat niets op voorhand vast. In zo'n gesprek zullen vrije beslissingen worden geboren. Beslissingen die een weg wijzen om te gaan. Een weg naar goede toekomst. Een lokkend visioen.

En, lieve mensen, ik geloof vast en zeker dat ook dat herkenbaar *kan* zijn. Voor ons. Vandaag. Hier, nu. In Europa. In Nederland. In Enschede. Heel in het klein... én heel in het groot.

Amen